

Saigon v rokah sil nacionalne osvobodilne fronte

V sredo se je končno končala »tridesetletna vojna« v Vietnamu — v Saigon so vkorakale sile Nacionalne osvobodilne fronte oziroma začasne revolucionarne vlade in severnovietnamski oddelki. V mestu je bilo — če se izvzame nekaj posameznih poskusov skrajnega odpora in samomorov dosedanjih visokih funkcionarjev — mirno. Nekaj sto oddelkov je ploskalo rdečim oddelkom, drugi so ostali mirni ali pasivni in precej ljudi se je v prvem trenutku poskrilo ali poskusilo, da bi se še na kak način izmaknili z begom, posebno tisti, ki so bili aktivno udeleženi pri akcijah Van Thieujevega režima.

Napovedi o koncu »tridesetletne« vietnamske vojne zvenijo morda nekoliko preveč optimistično, kajti že za bližnjo prihodnost ni mogoče na tamkajšnjem nemirnem območju in spricho anarhičnega razpoloženja vietnamskega prebivalstva ničesar napovedati. Vendarle je logično pričakovati, da se je vietnamsko ljudstvo do smrti izčrpalo in utrudilo v neskončni vojni in da si želi neglede na vse politične in ideološke razprtije za zdaj predvsem miru, da si zaceli svoje rane. Veliko je odvisno tudi od nove oblasti: ali bo s pravno politiko skušala premostiti grozne razpoke, ki so nastale v narodnem organizmu, ali pa jih bo z brezobzirnim maščevanjem in preganjanjem nasprotnikov še razširila. Vendarle je pri-

čakovati, da ne bo ponovila napake Van Thieujevega režima, ki se je zanašal samo na nasilje in na teror.

Zelo verjetno je, da bo Južni Vietnam ostal zaenkrat še ločen od Severnega Vietnama in da bo združitev obeh Vietnamov, ki sta bila ločena samo zaradi učinkov državljanske vojne in tujih posegov, potekala postopno. Ne more pa biti dvoma, da bosta oba Vietnama prej ali slej združena v eno državo z enakim, t.j. sedanjim severnovietnamskim režimom rdeče barve. Nova vladavina pa ne bo imela pred seboj lahkih problemov. Morala bo gledati, da čimprej spravi v tek obnovo od vojne močno razdejane Južnega Vietnama, pa tudi Severnega Vietnama, da spravi milijone beguncev iz Saigona in od drugod nazaj na njihove domove, da obnovi opustelo poljedelstvo in trgovino, da postavi temelje industrializacije in elektrifikacije, da reši politične probleme itd. Predvsem pa, da se ne da stisniti v pretesen ohlemljen Kitajske, kajti Kitajci so bili v mnogih stoletjih »dedni« sovražniki vietnamske države, ki so jo skušali spraviti pod svojo oblast, in nova Kitajska bi gotovo tudi hotela dobiti odločilen vpliv nad Vietnamom, že zato, da prepreči vpliv Sovjetske zveze.

Po drugi strani pa vietnamski vladavini tudi ni do tega, da bi prišlo pod vpliv Moskve, že zaradi tega ne, da ne zbudi ljubo-

sumnosti in nasprotovanja ali celo sovražnosti Pekinga. Zato bo verjetno skušala ohraniti svojo neodvisnost od obeh velikih komunističnih sil, tembolj ker v Vietnamu ne gre niti toliko za »komunizem« kot pa za pravo »narodno osvobodilno vojno« — za silovit napor vietnamskega naroda, da se reši vseh tujih oblasti in izkoriščanja, od kitajskega in francoskega kolonializma do japonskega in ameriškega imperializma. Ravno iz tega značaja narodno-osvobodilne vojne so zajemali Vietnamci moč, da so toliko časa vztrajali v boju in končno porazili celo najmočnejšo silo sveta — Združene države, ne samo z orožjem, ampak predvsem s svojim hotenjem po nacionalni svobodi in neodvisnosti.

Nekateri napovedujejo za novi Vietnam nevtralnost »jugoslovanskega tipa«, to je neuvrščenost, kar je verjetno. Toda napovedi bi bile, kot rečeno, preuranjene. Zdaj gre tudi za to, kako stališče bo zavzela do novega Vietnama Amerika. Najbrž bo skušala počasi premagati svojo osramočenost in užaljenost in pomagati pri obnovi z denarjem in materialom. To je imel morda v mislih Kissinger, ko je spregovoril o nujnosti »revizije« ameriške politike.

—0—

KOMU KORISTI?

Kot strela z jasnega je v četrtek, 24. aprila zvečer, udarila med slovensko zamejsko javnost vest, da je po nalogu predsednika republike Leoneja njegov vojaški svetovalec položil lovorjev venec na brezno pri Bazovici prav v trenutku, ko je v tržaški Rižarni hila v teku svečanost proglasitve nacionalnega spomenika odporništvu. Naši ljudje so spricho te vesti imeli jasen občutek, da je državni poglavar s svojo gesto dejansko dal potuho vsem tistim krogom in posameznikom, ki že leta in leta bazovsko brezno izrabljajo v politične in izrazito protislovenske namene.

Položitev venca pri Bazovici v trenutku, ko se najvišje državne oblasti klanjajo spominu žrtev Rižarne, torej žrtev nacifašistov, daje povod za odpiranje starih ran in poleg tega razlog za nove razprtije v demokratičnem taboru. Zares ne vemo, komu vse to koristi.

Slovenska televizijska oddaja o Rižarni

Slovenskatelevizija je oddajala v začetku tedna zelo zanimivo in pretresljivo dokumentarno reportažo o Rižarni. Po uvodnem pogovoru s časnikarjem Albinom Bubičem, ki je, kot znano, z dolgoletnim skrbnim trudom zbral doslej največ zgodovinskega gradiva in pričevanj o »hiši mučenj in smrti«, so sledili pogovori z ljudmi, ki so bili zaprti v Rižarni, pa so imeli srečo, da so prišli živi iz nje, a navadno ne brez posledic za vse življenje.

V oddaji so pripovedovali o svojem trpljenju in izkušnjah z rablji in njihovimi pomočniki v Rižarni in v raznih SS-ovskih brlogih moške in žene s Tržaškega, s Krasa, iz Istre in z Reke ter iz Sušaka. Prilagodili so preprosto, celo redkobesed-

no, kajti pravo trpljenje je težko izraziti z besedami. A njihovo pričevanje je bilo ravno zaradi svoje preprostosti in redkobesednosti ganljivo in pretresljivo. Iz njihovega pripovedovanja brez retoričnosti se je pokazala resničnost še tem bolj strašna, npr. ob pripovedovanju žene z Miljskih hribov, rojene nekje pri Poreču, o tem kaj so počeli v Rižarni in v SS-ovskem bunkerju na Oberdanovem trgu z njo in z njenim očetom, ko ji je bilo komaj šestnajst let in pol, ali ob pripovedovanju žene iz Velikega Repna. Škabarjeve, ki so jo kot dekle obežali SS-ovci za kite v istem bunkerju.

Težko, da je ostalo kako oko ob teh strašnih in stvarnih pričevanjih suho.

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 4. maja, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Antonio Vivaldi: 3. Sonate a tre: »La Follia«. 10.15 Mladinski oder: »Pisana žogica«. Napisal Franjo Kumer. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Glasbena skrinja. 13. Kdo, kdaj, zakaj. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 »Zvok brez teže«. Radijska drama, napisal Dan Treston, prevedel Vinko Beličič. Izvedba: SSG v Trstu. 17.00 Operetna fantazija. 18.30 Nedeljski koncert. 19.15 Zvoki in ritmi. 20.00 Sport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.20 Pesmi za vse okuse.

:: PONEDELJEK, 5. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za srednje šole) »Sončna Brda«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Radio za šole (za srednje šole - ponovitev). 18.50 Baročni orkester. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz. 22.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Srečanja - Mezzosopranistka Eva Novšak-Houška in pianist Ljubo Rancigaj izvajata samospeve Marija Kogojca. - Rastline v domačem izročilu - Slovenski ansambli in zbori.

:: TOREK, 6. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Medigra za pihala. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Kitaristka Irma Costanzo. Joaquin Turina: Sonata. 18.50 Italijanski jazz. 19.10 Čopova pisma Francu Leopoldu Saviu (Martin Jevnikar). 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Sport. 20.35 B. Smetana: Vdovi, opera. 22.15 Nežno in tiho.

:: SREDA, 7. maja, ob: 7.00 Koledar. 11.40 Radio za šole (zap rvo stopnjo osnovnih šol): Pogled v naravo: prvo sadje zori. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol - ponovitev). 18.15 Ansambel »Pro Musica« iz Kolna, vodi Johannes Homberg. 19.10 Avtor in knjiga. 19.30 Zbori in folklor. 20.00 Sport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Daniele Zanettovich. 21.45 Motivi iz filmov in glasbenih komedij.

:: ČETRTEK, 8. maja, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Jutranja glasba. 9.00 Sv. maša. 9.45 Beethoven: Settimino v es duru. 10.35 Praznična matineja. 11.15 Mladinski oder: »Kaj vse veter zna«. Napisala Milica Kitek. Režija: Miro Opelt. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 14.45 Country in western. 15.30 Orkester pripoveduje. 16.15 Sestanek v Parizu. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Skladatelji naše dežele: Karol Pahor (Milko Rener). 19.10 Narava in sodobni človek (Tone Penko). 19.20 »Pisani balončki« (Krasulja Simoniti). 20.00 Sport. 20.35 »Poplavljenost mravljišče«. Igra, napisal Massimo Dursi, prevedla Lelja Rehar. RO. Režija: Jože Peterlin. 22.00 Oddih ob glasbi.

:: PETEK, 9. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol): »Korak za korakom«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol - ponovitev). 18.50 Sodobni slovenski skladatelji. 19.10 Slovenska povojna lirika: »Lirika v Antigonu Dominiku Smoletu« (Irena Žerjal). 20.00 no instrumentalni koncert. 21.20 V plesnem košport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.35 Vokalraku.

:: SOBOTA, 10. maja, ob: 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Pianist Roberto Repini. 18.45 Glasbena zlepljenka. 19.10 »Škedenjski etnografski muzej«. 19.40 Pevska revija. 20.00 Sport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Alamut«. Napisal Vladimir Bartol, dramaturg Miroslav Košuta. Četrtedel. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.30 Vaše popevke. 22.30 15 minut z Burtom Bacharachom.

»Instrumenti oblasti« fašističnega režima

V četrtek zvečer je bila na sporedu nacionalnega programa italijanske televizije tretja in zadnja oddaja reportaže »Gli strumenti del potere — 1925-1926: La dittatura fascista« (Sredstva oblasti — 1925-1926: fašistična diktatura), ki je na osnovi točnih zgodovinskih podatkov prikazala, kako je Mussolini izkoristil Farinaccijevo trdovratno vztrajanje pri impulzivnih skvadrastičnih metodah za to, da je z njegovo odstranitvijo uvedel trdno disciplino v stranki in jo spravil popolnoma pod svoj vpliv, hkrati pa je izkoristil priložnost, da je napravil konec še zadnjim ostankom parlamentarne

opozicije in pozaprl najodločnejše politične nasprotnike med poslanci. Uvedel je tudi nove, veliko strožje policijske predpise in zakone za »obrambo države«, ki so predvidevali tudi smrtno kazen za take »zločine« proti fašističnemu režimu.

V reportaži je izstopala metoda, ki se je poslužil fašistični režim — a ki je tipična za vse totalitarne režime — s kakršno se znebijo legalne opozicije in nato s terorističnimi policijskimi ukrepi ter s sodstvom, ki je samo še orodje režima, tudi vseh tistih, ki bi poskusili kak podtalni odpor. Leti 1925-1926 sta bili prelom, ko je postal fašizem iz avtoritarne in nasilnega režima totalitarna oblast, ki ni trpela več niti sence odpora, oblast, ki ima v vsem prav in vse pravice odločanja samo zato, ker je oblast.

Oddaja je bila izredno zanimiva in živa, tembolj ker je bila prepletena tudi z nekaterimi epizodami poskusov individualnega odpora fašističnemu nasilju, v naivnem zupanju v objektivnost preiskovalnih oblasti in sodstva. Oddajo sta pripravila Massimo Felisatti in Fabio Pittorru.

KDAJ BO ZA AVSTRIJSKO VLADO REŠENO KOROŠKO VPRAŠANJE

Na Koroškem skušajo slovenski predstavniki obnoviti pogovore z avstrijsko vlado in s konclerjem Kreiskym, a ta ne kaže prave volje do novih pogovorov. Zdi se, da se bo začela nova dolga faza zavlačevanja, med katero se naj bi slovenska skupnost na Koroškem še bolj skrcila s potujčevanjem v šolah in drugje. To je v bistvu pravi in končni cilj avstrijske vlade in koroških nemških nacionalistov — da se slovensko vprašanje tam samo reši, s tem, da ga — zmanjka.

Metode ameriške obveščevalne službe

Nekateri poznavavci metod ameriške obveščevalne službe in ameriške diplomacije menijo, da je eden glavnih vzrokov za neuspehe ameriške politike v zadnjih letih ta, ker se zdaj začnajo kazati učinki raznih neumnosti, ki sta jih počenjali. Tako sta imeli npr. ameriška obveščevalna služba in diplomacija manj zbiranja »podatkov«, s katerimi pa nista vedeli kaj početi. Od svojih informatorjev sta zahtevali čimveč »konkretnih dejstev«, nista pa hoteli niti slišati o kakih političnih oceni določenih situacij, češ da bi to pomenilo poskus sugeriranja ameriški politiki, kako naj ravna in kako stališče naj zavzame. Bili sta srečni ob podatkih, da je npr. XY, bližnji sodelavec kake avtoritarne vladne osebnosti, izrazil v domačem okolju svoji ženi ali tašči kako nevoljno opazko ali »hudobni vic« na račun svojega šefa, in sta iz tega takoj sklepali na kake razpoke v »vodstvu«. Zelo prav so jima prišle tudi »zaupne novice« o kakih važnih osebnosti, npr. analize seča kakega diktatorja in podobno, kar bi bilo »sigurno« sredstvo, po katerem se lahko da skle-

pati, ali bo tam kmalu prišlo do spremembe na vrhu ali ne.

Iz takih čenč so se porajale neštene novice o »bližnjih« spremembah v sovjetskem, kitajskem ali kakem drugem vodstvu. Ker pa obe ameriški službi nista marali političnih analiz in ocen, sta bili popolnoma ignorantni — kot sta še danes — o dejanskem političnem položaju v državah, kjer ni svobodnega tiska, ki bi zrcalil javno mnenje. Zato je dejansko ameriška politika popolnoma presenečena ob vsaki resnični spremembi v takih državah, ki jo najdejo nepripravljeno. Iz političnih vicov, neumnih čenč raznih upokojenih generalov brez političnega čuta in smisla ter sečnih analiz stkana ameriška zunanja politika pač ni mogla pripeljati nikamor drugam kakor k temu, da imajo danes Združene države pred nosom komunistično Kubo, da so vržene iz vzhodne Azije, da je Atlantska zveza v razpadu in da so izgubile vsako trdno zunanje-politično orientacijo. Zares, Kissinger ima prav, potrebna je revizija.

PROSTOR MLADIH

Vračanje v srednji vek?

V nekaterih velikih dnevnikih se je sprožila debata med filozofi, sociologi in zgodovinarji, ali se vrača svet v srednji vek. Ta problem je nesmiseln samo s stališča tehnike, ki se — razen v primeru kake svetovne atomske katastrofe — seveda ne bo vrnil v razmere srednjega veka. Nikakor pa ni nesmiseln z raznih drugih stališč. Tako npr. opažajo sociologi, da se sicer sorazmerno več število ljudi z visokošolsko izobrazbo, da pa se istočasno niža raven izobrazbe spodaj, pri širokih plasteh. Analfabetov v najbolj razvitih državah sicer skoraj ni več, pač pa je vedno več takih, ki kljub temu, da znajo brati in pisati, nimajo takorekoč nobene izobrazbe, ne poznajo današnjega sveta in dogajanja na njem in vidijo svetovni zemljevid samo kot papir z mnogimi barvnimi lisami in odtenki, ne da bi vedeli kaj pomenijo.

Zadnji čas so ugotovili, da je mnogo ljudi z izobrazbeno ravno analfabetov celo med avstralskimi in angleškimi srednješolci. Gotovo je drugje prav tako. Taki ljudje vzamejo tudi najbolj simplistične propagandne parole presneto zares, kot čisto zlato, in odtod toliko fanatičnih pristašev raznih ekstremističnih levih in desnih skupin in gibanj. Kot papagaji znajo ponavljati gesla, a jih oblije mrzel znoj od strahu, kakor hitro se znajdejo v situaciji, da bi morali v pravi diskusiji braniti in razložiti svoje ideje. Kajti teh nimajo. Niti sanja se jim ne, kakšna naj bi bila v resnici družba, za katero se »borijo« s svojimi gesli tipa »Fašizem je bastardni sin meščanske demokracije« ali »Nočemo konzumne družbe«. Znašli bi se v najhujši zadregi, če bi kdo zahteval od njih, naj mu razložijo, kaj taka gesla pomenijo in kje je najti družbo, ki ni »konzumna« oziroma kako naj bi funkcionirala produkcija, če bi ne bilo konzuma, in kako dati potem delo milijonom mladih ljudi? Ali naj gredo vsi ležat na gmajno, si pustijo rast brado in si prilagodijo znano geslo »Ljubezen, ne vojna« v »Ljubezen, ne delo«? Toda tudi za »ljubezen« je potrebna vsaj hrana.

Na vračanje v srednji vek spominja tudi poplava vračjeverstva, ki je zajela ljudske mase po vsem svetu, s fanatično zaverovanostjo v horoskope, s širjenjem čarovniških in »hudičevomaševskih« sekt, z vedeževalstvom in celo z zavestnim vračanjem v po-

ganstvo. Prav tako pa tudi uvanjanje mučenja kot normalne metode policijskega izpraševanja v državah, ki se najbolj sklicujejo na svojo naprednost, množični pokoli in pasivno sprejemanje gesla »Čigar vlada, tega vera«, kar pomeni, da ima vlada, seveda vlada totalitarnega značaja, popolno pravico odločanja o vzgoji in svetovnemu na zoru ter i virih informacij svojih podložnikov, točno tako kakor v najbolj mračnjaskih državah srednjega veka.

Toda nekateri misleci opozarjajo, da vendarle ne gre za vračanje v srednji vek, kajti smeri zgodovine ni mogoče obrniti nazaj. Gre le za čuden in strašen somrak človeškega razuma, ki je nekako naveličan razvoja. Mnogi ljudje so umsko odpovedali sprico nalog in odločitev, ki jih današnji

svet zahteva od njih, in bi se hoteli vrniti v dobo »srečnega« divjaštva, ko bi jim ne bilo treba nič več misliti, ko bi jim vladajoči odvzeli sleherno odgovornost za politične, gospodarske in svetovnonazorske odločitve in ko bi lahko utopili svojo individualnost v masi, se popolnoma identificirali z njo, bili v vsem taki kot drugi. Simbol tega je današnja težnja po poenotenju v obleki — mladim ljudem ni več do tega, da bi z obleko podčrtali in izrazili svojo lastno osbnost in okus, ampak samo do tega, da bi bili v vsem popolnoma taki kot drugi, da bi izničili svojo osebnost — v enotni obleki in kretnjah in enotnih, masovnih gestah in gibanjih.

Ta somrak razuma je nekaj začasnega in ne more biti drugega kot samo nekaj začasnega. Temu lahko sledi samo prebojenje krize in zdravljenje k novi in vedri zavesti, da za človeštvo ni rešitve razen razumske težnje k napredku — ali pa strahoten padec v katastrofo, kakršne si danes ne moremo niti predstavljati.

Mednarodna konferenca o morju

Na mednarodni konferenci o pomorskem pravu v Ženevi je govoril v petek znani francoski raziskovalec morja, kapitan Cousteau, ravnatelj oceanografskega inštituta v Monacu. Rekel je med drugim, da bi morali za polovico zmanjšati svetovni ribolov, da ne bi ogrozili morskega bogastva. Predlagal je tudi ustanovitev mednarodne visoke oblasti, ki bi nadzirala in vodila iskanje rud na dnu morij in oceanov, predvsem pa bi bila njena naloga varovati morje pred okuževanjem in zasmetenjem ter pred roparskim izkoriščanjem morskega bogastva, ki bi lahko bodoče generacije oropalo tistega, kar lahko morje prispeva k človeški prehrani.

Cousteau je opozoril, da je okuženje oceanov že tako napredovalo, da nas mora to vznemiriti. Navedel je statistične podatke, iz katerih je razvidno, da se je ulov slanikov, tunov, sardin in polenok na tradicionalnih morskih območjih takega ribolova zmanjšal že za 30 odstotkov in da ohranjujejo donos ribolova na prejšnji višini samo s tem, da so raztegnili ribolov še na nova morska območja in na druge ribe vrste. Ribiška ladjevja pa hočejo povečati donos ribolova do leta 1980 na 100 milijonov ton rib, toda ribje bogastvo v morjih se stalno manjša. Če bi hoteli ohraniti ribje bogastvo pri sedanjem stanju, bi morali

omejiti ribolov na 30 do 40 milijonov ton letno, je naglasil kapitan Cousteau.

—o—

GUMIJASTI JEZ ZA BENETKE

Na konferenci, ki jo je organizirala ameriška družba Pirelli na sedežu inženirske zbornice v New Yorku, so predstavili projekt, ki sta ga izdelali družbi »Pirelli« in »Furlanis costruzioni generali« in ki predvideva tri gumijaste jezove za Benetke, da bi tako obvarovali beneško mesto pred morskimi poplavami, ki so znane pod imenom »acqua alta« (visoka voda). To naj bi bili prozni jezovi iz gumijastega tkiva, ki bi jih namestili pred morske prehode Lido, Malamocco in Chioggia. Jezovi bi lahko vpijali vodo, nakar bi jih lahko spet izpraznili. Ta zanimiva rešitev problema morskih poplav v Benetkah bi stala 2 milijardi dolarjev. Poskusi so se dobro obnesli.

ZADNJE POTOVANJE LADJE »RAFFAELLO«

Prejšnji ponedeljek popoldne je italijanska oceanska potniška ladja »Raffaello« družbe »Italia« zadnjič odplula iz newyorškega pristana proti Evropi. Ko je plula mimo kipa Svobode pri izhodu iz pristana so castniki in mornarji molče stali na krovu in pri srcu jim je bilo tesno. To je 227. prekoceansko potovanje te ladje, ki bo odslej ostala v domačem pristanu in bo razdrta ali uporabljena v gostinske namene, enako kot njene sestre »Leonardo«, »Cristoforo Colombo« in »Michelangelo«, ki bodo tudi v prihodnjih dveh letih potegnjene iz prometa. Ladijski potniški promet preko Atlantskega oceana se namreč zaradi konkurence letal stalno manjša. Lani je odpotovalo z ladjami iz severnoamerikih pristanov (s kanadskimi vred) proti Evropi samo 100.000 potnikov, medtem ko jih je odpotovalo okrog leta 1960 še en milijon. Tudi turistično križarjenje po morjih ni moglo nadomestiti te izgube.

Mednarodna trgovina s človeško krvjo

Vseameriška zveza darovavcev krvi je opozorila javnost in oblasti ameriških držav na ilegalno mednarodno trgovino s človeško krvjo, ki jo uganjajo razna podjetja v Združenih državah in v Evropi. Že leta 1962 je bil organiziran sistematičen izvoz človeške krvi iz latinske Amerike v Severno Ameriko in v Evropo, s čimer je kršena resolucija Glavnega zbora Združenih narodov o človeških pravicah, kajti s tem dajejo oziroma prodajajo revni kri boga-

tim, namesto da bi človek daroval svojo kri drugemu potrebnemu človeku neglede na to, komu jo da. Kri je zdaj tudi predmet meddržavne trgovine. Po podatkih Svetovne organizacije za zdravstvo prodajajo revne države kri bogatim državam za drage krvne serume, katerih pa si njihovo prebivalstvo ne more privoščiti zaradi njihove visoke cene. Samo v Združene države so po teh podatkih uvozili lani 150 milijonov dolarjev človeške krvi iz latinsko-ameriških držav.

Seja sveta Slovenske skupnosti o perečih problemih

Dne 23. aprila se je na sedežu Slovenske skupnosti sestal Svet SS, ki je poglobljeno ocenil varianto devinsko-nabrežinskega regulacijskega načrta in na podlagi izraženih mnenj pooblastil izvršni odbor stranke, da posreduje svetovalski skupini devinsko-nabrežinske občine smernice za nadaljnjo izpopolnitev variante.

Na dnevnem redu je bilo tudi daljše tajniško poročilo o vseh perečih problemih političnega značaja. S posebnim zadovoljstvom je bilo vzeto na znanje, da je prav

odločno posredovanje tainika Slovenske skupnosti, v povezavi z drugimi naprednimi silami onemogočilo mahinacijo nekaterih krogov, da bi ob proslaviti žrtev nacističnega terorja v tržaški Rižarni, v prisotnosti predsednika republike Giovannija Leoneja, ne prišlo do govora v slovenščini, kar bi bila velika krivica, saj je znano, da je bila večina žrtev v tej mučilnici slovenske, oziroma hrvaške narodnosti.

Ob tej priliki bo Giovanni Leone sprejel tudi delegacijo slovenskih predstavnikov, ki mu bo iznesla najnujnejša še nerešena vprašanja slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Ob tej priliki je bilo na seji še enkrat poudarjeno, da naši ljudje sicer niso po-

vsem zadovoljni s predlagano rešitvijo na tej manifestaciji, ker ni bila dosledno upoštevana enakopravnost Slovencev, da pa sprejemajo predlagano obliko kot doprinos in pričevanje o skupnem antifašističnem boju in njegovim žrtvam. Ob tridesetletnici osvoboditve se je svet spomnil vseh, ki so dali svoje življenje za svobodo in se je poklonil njihovem žrtvovanju. Zmaga nad nacifašizmom je odprla novo stran v zgodovini narodov. Slovenci smo v tem dolgotrajnem boju dali še posebno hudo krvni davek in zato še bolj cenimo z odporništvom pridobljene vrednote svobode in demokracije. Čuvajmo pridobljene ideale in ne dopustimo, da bi jih kdo poteptal!

—o—

NAŠE GLOBOKO SOŽALJE

Ob smrti dr. Vladimirja Glaserja izražajo njegovi tržaški prijatelji in bivši sodelavci vdi in družini vse svoje globoko sožalje.

HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH V A B I

na redni letni občni zbor, ki bo v prvem sklicanju dne 27.4.1975 ob 10. uri IN V NEDELJO 4.5.1975 OB 10. uri V DRUGEM SKLICANJU V FINŽGARJEVEM DOMU, NARODNA ULICA 89 (zraven Hranilnice) na Opčinah s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo upravnega in nadzornega odbora, razprava in odobritev obračuna za poslovno leto 1974 ter razdelitev čistega dobička.
2. Izvolitev novih odbornikov in nadzornikov.
3. Določitev višine posrednih in neposrednih kreditov posameznim obvezancem, aktivnih in pasivnih obrestnih mer ter odplačila na članski delež novovpisanih članov
4. Slučajnosti.

—o—

+ Dr. VLADIMIR GLASER

V Trstu je pred dnevi umrl dr. Vladimir Glaser, ki je bil po drugi svetovni vojni več let uslužben najprej pri zavezniškem tiskovnem uradu in po letu 1954 pri tiskovnem uradu vladnega komisariata. Pokojnik se je rodil v Trstu pred 81 leti in je bil po poklicu odvetnik. Bil je mož vzornega značaja in zvest sin svojega naroda.

Gospe vdovi in sinovoma izrekamo globoko občuteno sožalje.

V ponedeljek je bil v Društvu slovenskih izobražencev večer posvečen medvojnemu taborišču v Gonarsu, na Rabu in v Dachau-u. Kratek uvod v večer je povedel poslušavce v tisti medvojni čas, ko se je v kdo, ki se je čutil Slovenec, bil že s tem na črni listi, ki se ga je bilo treba tako ali drugače znebiti.

Za tem je Ado Lapornik nanizal nekaj slik iz Gonarskega taborišča. Povedal je, kako so jih tedaj v Ljubljani polovili in kako so jih odpeljali v Italijo. »Jaz se nimam za mučenika«, je dejal, »ker je bilo to taborišče še eno izmed najbolj znosnih, vendar tudi tu ni bilo letovišče«. Povedal je še, da so laže prenašali to osamelost zaradi paketov, ki so jih dobivali od doma, da pa so nekateri zelo težko prenašali zimo. Posebej pa so bila težka taborišča v Renicci in še v nekaterih drugih krajih.

Sestra Leandra iz Doline je povedala svoje spomine na taborišče na Rabu. Ona

je bila dodeljena temu otoku zato, da bi tam vodila otroški vrtec. A poleg vrta se je posvečala skrbi za taborišče takoj v začetku, ko je nastalo. Povedala je nekatere pretresljive dogodke, ko so odtrgali otroke od mater in kako so zaman klicali svoje matere, govorila je o času, ko taborišče še ni bilo organizirano in so ljudje ležali takorekoč v blatu. Ko je prišel med prvimi obiskat škof Srebrnič in kako je nujno zahteval v Rimu, da se taborišče izboljša in da vsaj odgovarja minimalnim zahtevam človeka. Hrana je bila zelo pičla in jih je seveda zato ogromno umrlo. Govore o 11.000 mrtvih.

Nazadnje je povedal svoje spomine na Dachau še g. Peter Šorli, kaplan od Sv. Ivana. Njega so aretirali, ker je imel karitativno pisarno in se je pri njem shajalo veliko ljudi. Povedal je, kako je bil z drugimi duhovniki v taborišču, kako so delali, kako malo so jedli, kakšne obleke, naropane po vsej Evropi, so nosili. Tehtal je 47 kg in ni mogel pobrati s tal predmeta, ne da bi se oprijel kakega človeka. Potem je naslikal povezanost teh internirancev. Bil je zaprt s češkim kardinalom Beranom in ta mu je na božični večer podaril kos črnega kruha. V taborišču so bili zaprti tudi drugi. Spominja se župnika Piščanca, mariborskega kanonika Hrastelja, mariborskega župana Žebota starejšega itd. G. Šorli je pripovedoval živo in duhovito, mestoma kar veselo. Naslikal je dramatično vzdušje pred koncem vojne, ko niso vedeli, ali bodo preživeli. Vendar so jih potem Amerikanci rešili pekla.

V vseh teh internirancih pa je tlelo upanje in vera v končno zmago demokracije in v poraz fašizma in nacizma. In to smo hvala Bogu tudi dočakali. G. Šorli je še opozoril, da moramo skrbno čuvati, da se ne bo ponovila tista napaka, ki smo jo tako drago plačali.

Prihodnji ponedeljek bo predaval prof. Ubald Vrabec o *Vidalijevi knjigi in o njegovih kritičnih odnosih do nje*. Začetek večera kot običajno ob 20.15.

Zaključki tečaja za sodobno zgodovino v Gradežu

V Gradežu se je te dni končal izpopolnjevalni tečaj za sodobno zgodovino, ki sta ga organizirala deželna in Deželni zavod za zgodovino osvobodilnega gibanja sodelovanjem z deželno šolsko intendanco in šolskimi nadzorništvom. Tečaja, ki ga je pooblastil in za katerega je dal podporo minister za javno vzgojo, se je udeležilo 50 šolnikov iz nižjih srednjih in prav toliko iz višjih srednjih šol Fualanije - Julijske krajine.

Do izpopolnjevalnega tečaja sodobne zgodovine je prišlo ob priložnosti praznovanja za 30-letnico osvoboditve, posebej pa se je zanj zavzel deželni odbornik za šolstvo Carlo Volpe, ki je poudaril tudi politični pomen pobude. Predavanja so zajela problematiko zgodovine Italije od Giolittijeve dobe do časa po drugi svetovni vojni, obse-

gala pa so razna vprašanja, kot na primer gospodarski razvoj in industrializacijo, odnos ambienta — zgodovina in vloga delavskega gibanja. Udeleženci so tako dobili na razpolago zanimiv diskusijski material tako s političnega, kot z ideološkega in didaktičnega vidika.

Resolucija, ki so jo šolniki odobrili ob koncu tečaja, govori o opravljenem študijskem delu in obsega konkretne operative predloge. Sklepna misel zadeva predvsem to, kar bi moral danes predstavljati pouk sodobne zgodovine: to je način za uresničevanje tesnejšega odnosa med šolo in družbo, obenem pa je moment, ki kvalificira šolsko delo, v katerem lahko sovpadajo prispevki šolnikov, učencev in vseh socialnih sil, ki se zavzemajo za demokratično upravljanje šole.

Ljudska kultura na Gori nad Ajdovščino

V Goriškem muzeju v gradu Kromberk v Novi Gorici so v torek 15. aprila, odprli zanimivo etnografsko razstavo o ljudski kulturi na področju Gore, ki obsega vasi Predmeja, Otlica, Kovk, Križna gora in Gozd na severni meji ajdovske občine. Razstavo, ki je bila že prej prikazana v Ajdovščini, je pripravil etnološki oddelek Goriškega muzeja in sodi v okvir načrtnega preučevanja zaključenih področij ljudske kulture na območju občin Nova Gorica, Sežana, Ajdovščina in Tolmin.

Razstava se deli na tri dele; v prvem so prikazane značilnosti hiše na Gori, ki pozna dva osnovna tipa: vrhlevni in stegnjeni dom. Drugi del razstave nas seznaja z različnimi gospodarskimi dejavnostmi, tako z živinorejo kot najvažnejšo gospodarsko vejo, s poljedelstvom, pridelovanjem lanu in tkalsko dejavnostjo, prejo volne, klekkanjem, z nabiranjem zdravilnih zelišč in malin, gozdarstvom, oglarstvom in lovom. »Zadnje poglavje razstave — tako piše kustos — etnolog Goriškega muzeja Naško Križnar v prospektu, ki je izšel ob tej priložnosti — sestavljajo portreti ljudi z Gore kot jih je zabeležil fotografski aparat v njihovem okolju, pri delu, med počitkom, v razgovoru, pri igri... Vendar nam kaže ustvarjalce, nosilce in prenašalce tiste ljudske kulture, ki jo etnolog raziskuje in ki je iz roda v rod neposredno povezana z njimi.«

Pri tej razstavi je treba predvsem poudariti dejstvo, da se ni ustavila samo pri oblikah ljudske kulture v preteklosti, ampak upošteva današnje stanje kot sad zgodovinskega razvoja. Gospodarske in družbene spremembe zlasti najnovejšega časa so globoko posegle v življenje tamkajšnjih ljudi, ki se v primerjavi s prejšnjimi časi v manjšem obsegu ukvarjajo z živinorejo in poljedelstvom, in še to v glavnem ženska delovna sila, moški pa so se zaposlili v gozdu in v dolini ali daleč od doma. Nekatere gospodarske dejavnosti, n.p. pridelovanje lanu, pa so sploh izginile. Tudi stari kmečki domovi so se začeli spreminjati: dobili so moderne kuhinje, kopalnice, v hišo so prišli pralni stroji, hladilniki, plinski štedilniki, radio in televizija. Ta nasprotja nazorov skuša prikazati tudi razstava, kjer n.p. ob stari kmečki omari vidimo moderno obli-

kovan televizor, ob lesenem škafu za pranje perila pa sodoben pralni stroj.

Glavnino razstave sestavlja fotografsko slikovno gradivo, poleg tega pa so razstavljeni še pregledni tlorisi in prerezi različnih tipov hiš na Gori, nekateri primeri kmečkega, gozdarskega in tkalskega orodja, staro pohištvo, posodje, pečnice s starih gorskih peči itd. Razstava, ki bo odprta do 15. maja, pomeni vsekakor pomemben prispevek k poznavanju ljudi in življenja teh krajev, ki so se nam tako razkrili v novi in bolj jasni podobi. Razstava je zanimiva tudi za zamejsko javnost, saj poznamo v zamejstvu gorske kraje, tako n.p. Beneško Slovenijo, ki v sedanjem času doživlja podobne socialne in gospodarske procese, z vplivom tudi na ljudsko kulturo.

R. Š.

ESPOMEBO

V sredo dopoldne je deželni odbornik za industrijo in trgovino slovesno odprl v dolini Korna pod ljudskim vrtom peti blagovni velesejem.

Razstavišče in stojnice bodo postavljene v športnih prostorih v omenjeni dolini in v poslopju na vogalu ulice sv. Klare.

Razstava, ki jo prireja trgovinska zbornica, ima že mednarodni značaj. Udeleženi so gospodarski dejavniki iz Jugoslavije, Madžarske, Avstrije, Švice in iz drugih sosednjih držav.

Pripravljeni so tudi posebni sestanki za razgovore o prevozništvu, vinogradništvu, pomorskemu turizmu, o mladinskem slikarstvu ex tempore.

Razstava bo odprta do 9. maja, in sicer ob delavnikih od 10. do 12.30 in od 15.30 do 22. ure, ob praznikih od 10. do 13. ure, ter od 14.30 do 22. ure.

Vstopnina znaša 500 lir.

Veselo praznovanje v Rupih

V nedeljo popoldne smo v Rupih doživeli res veselo praznovanje ob domačem prazniku fitalje, ki je bilo obenem združeno z resnobnim spominom na domače in vse žrtve ob tridesetletnici zmage nad fašističnimi in nacističnimi tlačitelji. Zares posrečeno so združili praznik domače besede in pesmi s spominskim slavljenjem vseh padlih za sedanjim svobodnejši rod.

Po cerkvenem obredu se je zbrala izredno številna množica domačinov in gostov iz sosednjih vasi, iz Gorice in Trsta na skrbno urejenem veseličnem prostoru v senci pod cerkvijo.

Udeleženci so z zanimanjem prebirali posebno izdajo domačega lista z ustreznimi pesmicami in spomini starega domačina in natančnim sporedom prireditve, ki se je točno začela in razvijala po programu.

Po uvodnem pozdravu agilnega vodje celotne prireditve Durčeka je nastopil veseli godbeni krožek s svojim duhovitim humorizmom. Sledili so nastopi različnih pevskih zborov, od najmlajših, ki so s srebrnimi glasovi kar vžgali poslušavce, do zrelih pevcev in pevk, domačin in sosednih. Vsi so pod spretnim vodstvom pokazali, da jih veže ljubezen do slovenske pesmi in da jo znajo tudi na strokovni višini podati. Do-

kazali so tudi, da se zavedajo globoke vrednote domače pesmi za naš kulturni razvoj.

Med pevskim sporedom je bil na vrsti tudi priložnostni govor prof. Bednarika, ki je v jasnih in klenih besedah poudaril pomen takih zabavnih in kulturnih srečanj že izza prvih pomladi našega kulturnega prebujanja pred več kot stopetdesetimi leti in dalje do mogočnih ljudskih shodov, taborov pod milim nebom s starimi, a še vedno živimi gesli: Združimo se! Ne vdalmo se!

Nova pomlad v prebujanju našega ljudstva se zopet preraja po stoterih žrtvah padlih v osvobodilnem boju. Tem žrtvam ohranjamo vedno svetel spomin.

To je dolžna zlasti mladina, ki naj ne bo kot žita razvezan snop, marveč kot seme, ki klije, da bo vsega nasilja prost naš rod in svoboden bo spomin na naših očetov grob!

Proti koncu so nastopale še razne folklorne skupine in godbeni ansambli, ki so vžigali srce in tudi noge pri prosti zabavi.

Pohvaliti moramo tudi vzorno postrežbo in red, ki je vladal ves čas prireditve in za- have do poznih ur.

Vsa pohvala rupenskemu in pečanskemu zboru, ki je znal tako uspešno prirediti pomladno srečanje »fitalje«, v pestrem zabavnem in kulturnem okviru, v splošno zadovoljstvo vseh udeležencev.

—o—

Spomin na naše može

Marljivi Klub starih goriških študentov še vedno razvija svojo delavnost s postavljanjem spomenikov zaslužnim goriškim slovenskim javnim delavcem.

Klub ima s tem nadvse poštvalnim kulturnim delom, pod vodstvom še vedno mladostnega starešine Ivana Gorkiča največ zaslug, če se bo mladi rod spominjal naših može.

Na nji zadnjih si je klubov odbor razpravljal še o delu in načrtih, ki jih name-rava izvesti še do konca leta.

Odkriti namerava spominsko ploščo goriškemu zdravniku, politiku in javnemu delavcu dr. Antonu Breclju.

Slavnost je predvidena proti koncu maja v Žapužah pri Ajdovščini.

Na Erjavčevi cesti ali aleji naših zaslužnih može, bo klub postavil še letos tudi kip zaslužnega političnega in socialnega delavca ter alpinista dr. Henrika Tume.

Poleg njega je jeseni na sporedu tudi svečano odkritje poprsja dr. Antona Gregorčiča, drugega zaslužnega goriškega politika, poslanca in ustanovnika slovenskega šolstva v Gorici.

O vsem tem delu in snovanju kluba »starih« goriških študentov bo treba še govoriti v pohvalo in v spodbudo »mladim« študentom.

Števerjan

PRVI MAJ

Domače prosvetno društvo »Briški grič« prireja že vrsto let prvomajsko praznovanje.

Začelo je že v sredo zvečer z razstavo briških vin na »Dvoru«.

V četrtek 1. maja je bil ob 15.50 prihod štafete na glavni trg, kjer je nastopila godba na pihala in razni pevski zbori.

Zvečer pa se bo na »Dvoru« predstavila s celovečernim programom folkorna skupina »Tine Rožanc« iz Ljubljane.

Zvečer je prosta zabava s plesom, ob dobro založenih stojnicah.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Druga pesniška zbirka Brune Marije Pertot

Revija Mladika je izdala pred kratkim drugo pesniško zbirko Brune Marije Pertot »Bodi pesem«. Naslov spominja na biblijske besede »Bodi luč« in motto zbirke, vzeto iz pesmi »Pesem o pesmi«, se glasi:

Bil je sedmi dan
dan stvarjenja —
Ti si tisti čas
počival.
Vendar si se mi
nasmehnil
in si rekel:
bodi
Pesem.

To je zelo značilno za Bruno Marijo Pertot in za njen odnos do poezije. Zanj poezija ni sredstvo boja za neke ideale ali uspeh kakega literarnega truda in kulture, ampak nekaj prazničnega, nekaj, kar je dano človeku navrh poleg vsega drugega, s čimer ga je obdaril Bog, neka posebna milost in radost. V pesmi lahko izpove tisto, česar ne more razodeti drugje, in da utehe svojemu najglobljemu bistvu. V tej njeni zbirki občuti tudi bravec to posebnost in izrednost, to milost poezije kakor le malo kdaj in kakor mu je ne more dopovedati niti najdaljši in najbolj učeni esej o pesništvu.

Zbirka »Bodi pesem« obsega 24 pesmi, razdeljene v štiri skupine ali cikluse brez posebnih naslovov. Tudi vsebinsko ti ciklusi niso strogo ločeni. V vseh najdemo motive o letnih časih na kraški planoti in na morski obali, o morju, o duši, o ljubih ljudeh. Poseben ciklus, če se lahko tako reče, predstavlja dodelna Pesem o pesmi.

Zora Tavčar, ki predstavlja pesnico na notranjih straneh ovitka, je pravilno zapisala, potem ko je omenila, da je Bruna Marija Pertot glasnica občutij obmorske pokrajine med kontovelskim in barkovljanskim portičem ter med robom planote: »Ta naš razčlovečeni, od civilizacije razjedeni obmorski svet je dobil pod njenim tenkočutnim peresom spet tisto domačnost, tisto čudno obarvano svežino, ki je hkrati pradedna kot takrat, ko smo poselili te bregove, in hkrati današnja, obljudena z našimi dekletami in ženami in starkami«.

K temu bi lahko dodali, da ta obmorska pokrajina magično zaživi v poeziji Pertotove. Občutek imamo, da jo vidi ona drugače kakor mi — z očmi spomina, z očmi posebne ljubezni in osebnih doživetij, pa tudi z očmi ženske, ki vidi stvar, ki so vredne ljubezni, tudi tam, kjer vidimo mi drugi samo tisto, kar jo kazi.

Če bi hoteli izbrati iz šopka njenih pesmi kako posebno lepo, bi prišli v zadrego: nobena ni »posebno lepa«, vse so enako čudovite, vsaka po svoje — tako tiste, ki govore o pokrajini in o morju, kot tiste, ki so posvečene duhovnim doživetjem in ljudem. Do dna duše nas game »Legenda o stari mami«: lepše pesmi o naših starih mamah, o naših ženah in o njihovem trdemu življenju ni zapel v slovenskem svetu še nihče. Prav tako lepa je pesem »Štefančku«, v kateri je dosegla Bruna Marija Pertot vrh tistega, kar je sploh možno izraziti v pesmi:

praskrivnost rojstva, življenja in smrti, človekove povezanosti z naravo in z Bogom in njegovo vero v večno življenje, to najglobljo človekovo tolažbo, vse to v pogovoru z otrokom. Ne mremo drugače, kakor da jo preberemo za vas:

ŠTEFANČKU

Danes
ne odpreva knjige,
zima lepšo
je odprla.
Zemlja kakor
da je umrla,
spi
pod belo
vezenino.
Ti pa tipaš
v oknu rože.
Ni bilo
jih vrsto let.
Prvič so
nocoj vzcetele,
kar prijelal
si na svet

V vejah ždi
pozimski čas.
V srcu je
toplo, toplo,
zunaj kamne
stresa mraz.
Kos
je obležal
na snegu.
Kaj srce
ga nič
ne greje?

V srcu kos
nič več ne čuti,
spi pod belim
rožmarinom,
v pest je stisnil
drobne prste,
k Bogu sklenil
je peruti.

A je moral kos
umreti?

Umreti.

Ne bo mogel
več leteti,
več leteti,
niti peti

Več leteti,
niti peti.

Jaz ne morem
razumeti,
da je moral kos
umreti!
In bom tudi
jaz umrl?
In bom tudi jaz
umrl,
sklenil prste,
oči zaprl

Ne.
Nikdar ne boš umrl
Le telo bo šlo
s sveta.
Ti pa jagode nabiral
boš po travnikih
neba.

To je popolna spojitve forme, lepote in duha. S to zbirko Brune Marije Pertot smo dobili Slovenci odlično pesnico. Naj ponovimo občudujoče besede Alojza Rebula: »To je poezija!«.

Omeniti moramo še zlahtnost njenega jezika, in pa to, da je zbirko zelo okusno opremil Edvard Žerjal.

Franc Jeza.

Nova številka vestnika v ZDA

V Evropo je prispela nova, tretja številka vestnika (z angleškim naslovom »Newsletter«) Društva za slovenske študije (Society for Slovene Studies), ki je bilo ustanovljeno lani s sedežem na univerzi Columbia v New Yorku, v okviru njenega Instituta za Vzhodno srednjo Evropo. Vestnik izhaja v angleščini.

Ta, tretja številka vestnika dokazuje, da je razvilo Društvo za slovenske študije kar živahno dejavnost. Prihodnji mesec bo izdalo novo številko vestnika. Maja pa bo imelo svoj drugi občni zbor in sicer v zvezi s takolimenovano Slovansko konferenco za ameriški srednji vzhod, ki bo v Clevelandu v državi Ohio. Na konferenci bodo sodelovali udje društva z dveh osnovnih temama in sicer »Slovensko-ameriški odnosi« in »Slovenci in drugi Slovani«. Z referati k temi o slovensko-ameriških odnosih bodo sodelovali na konferenci po dosedanjih prijavah Karl Bonutti z univerze v Clevelandu, Erik Kovačič iz kongresne knjižnice, Bogdan Novak z univerze Toledo, Jozef Paternost z univerze Pennsylvania, Rudolf Susel z univerze Arizona in Irene Portis Winner z univerze Brown. Na temo »Slovenci in drugi Slovani« pa

so pripravili teme Ivan Boh z univerze Ohio, Stanley Kimball z univerze Southern Illinois in Rado Lenček z univerze Columbia.

Iz vestnika nadalje zvemo, da bosta na letnem zborovanju Ameriškega društva učiteljev za slovanske in vzhodnoevropske jezike, ki bo proti koncu decembra v New Yorku, dva predavatelja govorila o slovenskem jeziku in sicer Henning Andersen o drugem razredu samostalnikov v slovenščini in Edward Stankiewicz o opisu slovenskega naglasa.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU
Kulturni dom

GOSTOVANJE MAKEDONSKEGA NARODNEGA
TEATRA IZ SKOPJA
ŽIVKO ČINGO
Z I D, V O D A

V sredo, 7. maja ob 20.30 IZVEN ABONMAJA

—o—

IZAK BABELJ

SONČNI ZAHOD

V četrtek, 8. maja ob 18. uri IZVEN ABONMAJA

Sodobno kmetijstvo

Za povprečen pridelek, ki se suče okoli 70 hl vina na hektar, so izračunali, da porabi vinska trta letno naslednje količine čistih hranilnih snovi: 120 kg dušika (N - azoto), 40-45 kg fosfora (P - fosforo) in 140-150 kg kalija (K - potassio). To so količine, ki jih moramo v letih, ko ne gnojimo s hlevskim gnojem, v polni meri vrniti zemlji. Osnovno pravilo gnojenja vinogradov za naše razmere je sledeče: gnojenje s hlevskim gnojem (300 stotov na hektar) vsako tretje leto, vmes pa gnojenje s rudninskimi gnojili. S hlevskim gnojem vnašamo v zemljo prepotrebne organske snovi, ki omogočajo mikrobiološko preosnovo tal in s tem zboljšanje zračnih, vodnih, toplotnih, zlasti pa strukturnih lastnosti tal. Z organskimi snovmi založena tla boljše izrabljajo rudninske snovi. Pri tem je potrebno omeniti, da hlevski gnoj le plitvo podorjemo. Sploh pazimo vedno, da zemljo obračamo le plitvo, rahljamo pa nekoliko globlje. Vinska trta ima sicer globok koreninski sistem, vendar se korenine sčasoma bližajo površini, kjer je hrana. Prav zato je potrebno obdelati zemljo v vinogradih le plitko.

Rekli smo, da po izdatnem gnojenju s hlevskim gnojem, kar izvedemo vsako tretje leto, gnojimo v vmesnih letih z rudninskimi gnojili, in sicer, prvenstveno z dušičnimi, fosfornimi in kalijevimi gnojili (sicer tudi s kalijem in mikroelementi). Trta je skromna rastlina, vendar je zahtevna glede na količino dušika, fosfora in posebno kalija. Pravi jo tudi, da je trta »kalijeva rastlina«.

Dušik pospešuje predvsem rast listja in mladik in vpliva s tem na količino pridelka. Pretirano in enostransko gnojenje z dušikom tudi takrat, ko gnojimo samo s hlevskim gnojem, povzroča preveliko bujnost slabšo oplodnjo, grozdje se slabše obarva in dozoreva.

Kar se gnolobe tiče, ki jo nekateri pripisujejo čezmernemu gnojenju z dušičnimi gnojili, pa velja povedati, da se pojavlja tudi zaradi neprimerne rezi, pomanjkljive opore, neopravljenih zelenih del na trsu itd. Z dušikom gnojimo spomladi najkasneje do 15. maja, t.j. nekako do cvetenja. Spomladi uporabljamo hitro topni amonijev sulfat, poleti t.j. avgusta in septembra pa gnojimo s počasi topnim dušikom v nitratnih spojinah. Slednje gnojenje služi vinski trti v naslednjem letu.

Fosfor je pomemben element za oploditev grozdja, sicer pa pospešuje zorenje lesa ter grozdja in s tem vpliva tudi na kakovost pridelka. Fosfor preprečuje tudi osipavanje.

Pomen kalija za vinsko trto je izredno velik, saj povečuje količino škroba, kateri se spreminja v sladkor in tako neposredno vpliva tudi na kakovost vina.

Če skušamo pomen omenjenih glavnih gnojil prikazati v luči razmer na Krasu, moramo reči, da so tla v naših vinogradih sorazmerno dobro založena z dušikom, ki ga vnašamo prek hlevskega gnoja. Neprimerno bi zato bilo dajati preveč dušika. Zelo pa je potrebno gnojiti s fosforjem in

Spomladansko gnojenje vinske trte

kalijem, ker obeh je v naših vinogradih odločno premalo. Zaradi tega je treba gnojiti pri nas približno takole (letna količina): 2 in pol stota dušičnih gnojil, 2 stota fosfornih gnojil in sicer superfosfata, 1,5 stota kalijevih gnojil — kalijevega sulfata. Kompleksna gnojila v razmerju 10:10:10, ki jih navadno ponujajo v trgovinah kot najbolj primerna, so seveda iz pojasnjenih vzrokov vse prej kot primerna in koristna. Mnogo bolj pametno je uporabljati posamezna gnojila in sicer letno v omenjeni količini, ki jo razdelimo na dva ali več obrokov.

—o—

Iz Goriške

»GORIŠKA KUHINJA«

Pod tem imenom se je v sredo zvečer odprl v Hotelu Park v Novi Gorici teden »goriške kuhinje«. Sodelujejo pri tej gastronomski spodbudi Trgovinska zbornica v Novi Gorici ter Združenje trgovcev iz naše pokrajine.

Pokušnja kosila in večerje na podlagi izbranih domačih goriških jedil bodo v raznih gostiščih in hotelih na obeh straneh žice in bodo trajale od 19. do 25. maja.

Organizatorji pa niso še povedali kaj bolj natančnega in tudi ne, kakašne bodo cene.

Proslava 30-letnice osvoboditve v Nabrežini

10. MAJA V DEVINU

ob 20.30 Odkritje spominske plošče padlim.

ob 21.00 Nastop Stalnega gledališča.

Furlanije - Juliske krajine

11. MAJA V NABREŽINI

ob 10.30 Začetek proslave.

Nastop nabrežinske godbe na pihala.

Nastop pevskih zborov (I. del):

»Igo Gruden«

»Fantje izpod Grmade«.

Otvoritev fotografske razstave in razstave del šolskega nagradnega natečaja v dvorani prosvetnega društva »I. Gruden«. Športni prijateljski turnir.

ob 11.00 Slavnostni govor župana Legiša.

ob 11.20 Nagovor predsednika krajevne sekcije ANPI

Izročitev prapora krajevni sekciji ANPI.

ob 11.30 Nagovor zastopnika bivših deportirancev.

ob 11.40 Nastop Stalnega slovenskega gledališča.

ob 12.00 Nastop pevskih zborov (II. del).

Polaganje vencev.

Zaključni koncert nabrežinske godbe na pihala.

—o—

SPOROČILO KMETOVALCEV

TRŽASKI POKRAJINE

Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo sporoča, da se je preselilo v nove prostore, ulica della Libertà št. 7-IV. nadstropje.

Telefonske številke nadzorništva so: 38763 - 31581 - 35284.

Pomorske zveze z Gradežem in Istro so v nevarnosti

V tržaških pomorskih krogih se je razširila živa zaskrbljenost zaradi nameravane ukinitve pomorskih prog srednjega in gornjega Jadrana, za katere dobivajo družbe državno subvencijo. Iz besedila zakonskega osnutka, ki ga je pred kratkim odobrila senatna komisija za prevoze glede preoblikovanja celotne pomorske službe, se zdi, da utegnejo odgovorni organi ukiniti zgoraj omenjene proge še pred zapadlostjo konvencije, ki je določena za 31. december 1977. Skrb je utemeljena, ker za štiri družbe, ki imajo subvencije zaradi izgub na progah na Tidskem morju, je — od prvega julija 1975 dalje — predvidena preureditev s posegom javnega kapitala v višini 51 odstotkov, medtem ko za jadranska podjetja »Linee marittime dell'Adriatico« iz Ancone in za »Navigazione Alto Adriatico« iz Trsta ni predviden noben ukrep.

Družba »Navigazione Alto Adriatico« zdaj vzdržuje zveze med Trstom na eni strani in Koprom, Izolo, Piranom, Umagom, Novim gradom, Porečem, Rovinjem in Puljem na drugi. Proga je vsakodnevna. Nadalje ista družba skrbi tudi za zveze med Trstom in Gradežem in Trstom, Grljanom in Sesljanom.

Pokrajinska ustanova za turizem in Tržaška letoviščarska ustanova sta ministru za trgovinsko mornarico poslali brzojavki z zahtevo po popravku zakonskega predloga glede preoblikovanja pomorske

službe tako, da bo moč ohraniti krajevne zveze, »Preteče pomanjkljivosti novega zakonskega sredstva — trdi letoviščarska ustanova — bi se povečale različno zadržanje oblasti v korist Tirenskega in na škodo Jadranskega morja, obenem pa bi povzročile veliko škodo tržaškemu turizmu, ki že po svoji naravi temelji na gibanju tujcev ob obalah severnega Jadrana. Osiromašene jadranske obalne službe — trdi dalje letoviščarska ustanova — bi poleg drugega še zelo neugodno vplivalo na razvijajoče se italijansko-jugoslovansko sodelovanje na področju turizma in tujske dejavnosti sploh.«

Poslanca Belci in Marocco pa sta se medtem v Rimu sestala z ministrom za trgovinsko mornarico Gioio. Poslanca sta podčrtala posebnost značaja prog, ki jih oskrbuje oboje omenjeni družbi takop od vidikom mednarodnih zvez, kot tudi pod vidikom turistične dejavnosti, ter sta obenem opozorila, da je vprašanje pereče tudi za stanje zaposlitve, saj na ladjah, ki vzdržujejo omenjene zveze dela približno 230 oseb.

Minister Gioia se je obvezal, da bo zadevo preučil v okviru obstoječih zakonov, da bi lahko zagotovili nadaljnji obstoj obalne službe tudi po zapadlosti roka ob koncu leta 1977. Rešitev je moč videti v okviru funkcij ene izmed družb pretežno državne ga pomena.

ŠAH

Za danes izbrana partija (igrana v New Orleansu leta 1925) je med privrženci naše igre razmeroma dobro poznana. Če jo kljub temu uvrščamo v našo rubriko, je to zato, ker ne maramo tvegati, da bi kateri od naših bralcev — pa čeprav en sam — bil zanjo prikrasjan.

Motiv šibke osme vrste je v njej tako čudovito, tako dosledno in do zadnjih konsekvenc izpeljan, da bi mu težko našli para v šahovski literaturi, pa če bi jo zato morali stran za stranjo prebrskati. Kako se bela dama nastavlja črni dami in črni trdnjavi, ki je ne smeta vzeti, ne da bi bili zato kaznovani z matom! Kako ista bela dama, ki ji v pravem trenutku priskoči na pomoč še trdnjava, odje svoji črni vrstnici zadnje koristno polje!

Pa kaj bi filozofirali: preigramo raje partijo, ki bo zaradi sveže izvirnosti imela v šahovskih analih zagotovljeno takšno mesto, kakršnega ima v slovenski literaturi Martin Krpan ali v španski Don Kihot. Enkratne storitve človeškega duha!

ADAMS - TORRE

Philidorjeva obramba

1. e4 e5, 2. Sf3 d6, 3. d4 ed4, 4. Dd4: Sc6, 5. Lb5 Ld7, 6. Lc6: Lc6, 7. Sc3 Sf6, 8.0-0 Le7, 9. Sd5 Ld5, 10. ed5: 0-0, 11. Lg5 c6, 12. c4. cd5, 13. cd5: Te8, 14. Tfe1 a5, 15. Te2 Tc8, 16. Tae1 (grozi 17. Lf6: Lf6, 18. Te8: + itd.) 16. ... Dd7, 17. Lf6: Lf6, 18. Dg4! Db5.

Seveda ni šlo 18. ... Dg4: zaradi mata na osmi vrsti. Načrt belega je prepoditi črno damo od obrambe polja e8. Bele figure, ki prihajajo za to v poštev, so dama, trdnjava Te2 in kmet a2. Vendar je vrstni red potez bistvene važnosti: na takojšnjo 19. a4 bi sledilo neljubo presenečenje: 19. ... De2, 20. Te2: Tc1+, 21. Te1 Te1: +, 22. Se1: Te1: mat. Če noče beli umreti iste smrti, kot jo naklepa črnemu (šibka osnovna vrsta), mora igrati zelo previdno. Odveč je poudarjati, da bi izguba tempa vse pokvarila, saj bi se v tem primeru črni osvobodil z g6 ali h6.

19. Dc4! Dd7 (bela dama je še vedno tabu), 20. Dc7! Db5, 21. a4.

Sedaj je ta poteza možna, ker je c-linija zaprta in Tc8 ne more s šahom na prvo vrsto. Pač pa bi bila namesto igrane poteze zgrešena takojšnja 21. Db7: zaradi 21. ... De2: itd.

21. ... Da4, 22. Te4!!

Najlepša med samimi lepimi potezami! Z napadom na belo damo (torej brez izgube tempa) zapusti bela trdnjava neugodno polje e2.

22. ... Db5, Db7: Črni se vda.

Njegova dama nima na diagonali a4-d7 nikjer obstanka; če pa jo zapusti, privoli v mat na e8.

—o—

ŽE VEČ KOT ŠEST TEDNOV SE JI KOLCA

V neki bolnišnici v mehiški prestolnici leži 25-letna Carmen Malagon Morales, kateri se že več kot šest tednov kolca. Mlada ženska je že čisto oslabiljena in jo morajo hraniti le še skozi žile. Njen mož je povedal, da se ji je začelo kolcati na nekem praznovanju, kjer je spila precejšnjo količino neke alkoholne pijače, ki ji pravijo v Mehiki »pulque«.

Dekle z zaprtimi očmi

Napisal Pierre L'Ermite

Prevedel Lovro Sušnik

18

»Ah, ta Melanija, saj je dobra ženska... zelo poštena!... Uživa moje popolno zaupanje, toda so dnevi, ko je zelo nataktna... Nikar si ne jemljite tega preveč k srcu; tudi proti meni ni bogvekakoli obzirna s svojimi neljubimi nastopi. In vendar sem ji zelo dobra... Končno pa nisva prišli semkaj, da bi govorili o Melaniji, marveč o oblekah. Ta obleka iz modrega žameta vam torej res ne ugaja?«

»Gospa, gotovo ne želite uslužnega odgovora?«

»Ne, vaše iskreno mnenje želim.«

»Nikarte nikoli obleči te obleke.«

»Kaj vam ne ugaja na njej?«

»Nič. So obleke, o katerih se da razpravljati, zlasti glede na različnost nagnjenj in osebnih okusov. So pa tudi take, o katerih je vsaka sodba odveč. Vaša modra obleka, gospa, spada v to vrsto. Nisem je še videla na vas, pa sem prepričana, da bi tako učinkovala name. Ta obleka...? Kaj naj rečem...? Ima pač vse proti sebi: barvo, ki je na človeku nekaj strašnega, blago, obšitke...«

»Ampak, dekle moje, to so prekrasne čipke, vse pretkane s svilo.«

»Preveč jih je, gospa... In potem tudi niso dobro razmeščene...«

»Čeprav... toda glede barve ima Melanija le prav... Sem namreč — kako bi rekla — nekoliko preveč pri barvi.«

»Črnina popravi vse tako lepo!«

»Veste, jaz ljubim živo barvo..., barve!... Barva, to je veselo, je raznovrstno, je vidno!... Toda črnina, ta je tako »pogrebna«. Človek ima še vedno dosti časa, da se je nanosi, črnine!«

»Črnina je v nekem razdobju življenja barva, ki se ženski najbolj poda.«

»Kako veste to?«

»Zmeraj sem vedela, gospa.«

»In vendar, ko bi vam povedala ime slavne firme, iz katere prihaja ta modra obleka, in pa ogromno ceno, kolikor me je stala...«

»To pač ničesar ne dokazuje, gospa.«

»Videla sem jo najprej na drugi, na gospodični za pomerjenje oblek. Učinkovala je naravnost sijajno.«

»Hm...«

»Videla jo boste, ko jo bom oblekla zvečer, morda že v nekaj dneh... pri prvem sprejemu. Radovedna sem, če ne boste ob električni svetlobi sprejela svojega mnjenja.«

»Ne verjamem, gospa.«

»Oh,, mladost!...«

In gospa Hughe poboža s prijazno kretljivo Marijo Durand po licu.

»Menim, da se bova kljub modri obleki dobro razumeli.«

Nato se je v hipu zopet zresnila:

»S čim ste davi postregla mojemu sinu?«

»Z belo kavo, kruhom in surovim maslom, a gospod Ludvik si je želel sifon.«

»Sifon!...«

Gospa Hughe vzdihne in preide od modre obleke k lilasti. Previdno jo izvleče, rekoč:

»Tale se vam bržčas ne bo nič bolj dopadla?«

»Zelo mi je žal... tako rada bi napravila gospe veselje!«

»Življenje ni lahko... uboga moja Marija!«

»Tokrat sem popolnoma istega mnenja, gospa.«

»In pravite, da imate dvajset let!...«

»Imam dvajset let...«, ponovi Marija, zroč v daljavo, daljno daljavo...

Ko je bil pregled oblek končan, je opazila Marija Durand, da je bila izmenoma govorila v drugi in tretji osebi, da pa v resnici v tej hiši kaj takega dozdnevno ni bilo velike važnosti.

»Ne pozabite, da nocoj vi stražete pri večerji, Marija! Ali boste znala?«

»Poskusila bom...«

»Saj nikoli še niste stregla?«

»Ne, gospa...«

»Končno je tudi Melanija tu... Povedala vam bo splošna pravila... Dopolnila jih bom potem jaz.«

»Dobro, gospa,« je rekla Marija in zaprla oči.

(Dalje)

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

pohištvo

KOZMAN

VABIMO cenjene odjemalce naj obiščejo NOVO TRGOVINO S POHIŠTVOM v Ulici Castaldi 3 v Trstu - Tel. 762966 (pri Trgu Garibaldi).

OGLEDALI si bodo med drugim edino razstavo na Tržaškem vseh vrst izdelkov z n a n e TOVARNE MEBLO (kmečke dnevne sobe, skrinje, kmečki koti itd.) in velik izbor kuhinj Podjetja CUMINI.